

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет

Латинська мова та медична термінологія

*Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів I курсу
(напрямок підготовки "Фізична терапія. Ерготерапія")*

Затверджено
вченою радою ХНМУ.
Протокол № 9 від 21.09.2017.

Харків
ХНМУ
2017

Латинська мова та медична термінологія : метод. вказ. до самостійної роботи студентів I курсу (напрямок підготовки "Фізична терапія. Ерготерапія") / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2017. – 64 с.

Упорядники   Н. В. Дерев'янченко
                          О. В. Литовська

І семестр

Заняття 1. Фонетика. Довгі та короткі склади. Наголос. Іменник. Система латинського іменника. Граматичні категорії латинською мовою. Словникова форма. Поняття "науковий термін". Структура анатомо-гістологічних термінів. Визначення та характеристика відміни та основи іменника. Називний і родовий відмінок, їх роль у побудові термінів. Закінчення називного та родового відмінків однини. Визначення відміни і основи іменників. Способи перекладу. Неузгоджене означення. Переклад анатомо-гістологічних термінів у Singularis.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми:

1. Таблиця "Латинський алфавіт", "Таблиці відповідності звуків і варіантів буквених позначень".
2. Заняття 1. Фонетика // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 2–6.

Обґрунтування теми. Матеріал заняття займає важливе місце у системі занять курсу, тому що вводить студента у нову професійну лексику, підкреслює важливість розуміння значення термінології у роботі лікаря, спрямовує пізнавальні інтереси студента на свідоме вивчення основ нової мови. Фонетика є основою і тому першим кроком вивчення будь-якої мови. Заняття навчає візуально впізнавати головну лексичну одиницю медичної термінології, визначати граматичні категорії іменника, правильно використовувати іменник у медичних термінах.

Мета заняття:

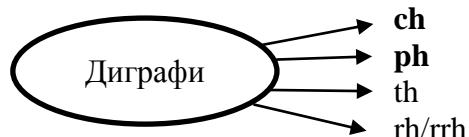
– **загальна:** засвоїти латинський алфавіт та правила читання; навчитися візуально впізнавати головну лексичну одиницю медичної термінології, визначати граматичні категорії іменника, правильно використовувати іменник у медичних термінах;

– **конкретна:**

- а) ознайомитися з історією латинської мови та розвитку медичної термінології;
  - б) ознайомитися з латинським алфавітом, голосними, приголосними, буквосполученнями, особливостями їх вимови;
  - в) навчитися читати латинською прості медичні терміни;
  - г) уміти правильно читати, розуміти та запам'ятовувати словникову форму іменників;
  - д) визначати відміну іменників за словниковою формою;
  - е) знаходити основу іменників за словниковою формою;
  - є) утворювати форми називного і родового відмінків однини і множини і перекладати їх на українську мову;
  - ж) розуміти синтаксичні функції іменників у складі анатомічних термінів;
  - з) уміти визначати форму іменників в анатомічному терміні, перекладати їх на українську мову;
  - і) користуватись іменниками в анатомо-гістологічній підсистемі медичної термінології;
- **знати:** назву та вимову букв латинського алфавіту;
- **вміти:** читати та відображати на письмі латинські та грецькі буквосполучення;
- **практичні навички:** читати прості латинські терміни.

Графологічна структура теми

Латинський алфавіт		
голосні	приголосні	буквospoлучення
a, e, i, o, u, y	b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z	qu, ngu, ti

Інваріантні			Варіантні		
Буквospoлучення qu – кв, ку	Голосні a, e, o, u, y	Приголосні b, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, t, v, x, z	Буквospoлучення ti – ці, ті ngu – нгв, нгу	Голосні i – і, й	Приголосні i – і, й

Наголос у словах

На другому складі від кінця (якщо він довгий)			На третьому складі від кінця (якщо другий короткий)		
Позначка довготи: canālis	Наявність дифтонга: gangraena	Голосний перед двома або більше приголосними та перед x, z: ligamentum, reflexus	Знак короткості: glandūla	Голосний перед голосним: cranium	Перед буквospoлученням br: vertebra

Грамаіічні категорії іменника

Рід	Число	Відмінок
Masculinum (m) Femininum (f) Neutrum (n)	Singularis (Sg.) Pluralis (Pl.)	Nominativus (Nom.) Genetivus (Gen.) Dativus (Dat.) Accusativus (Acc.) Ablativus (Abl.) Vocativus (Voc.)

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 1. Фонетика // Латинська мова та медична термінологія. Ч. І. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 2–6.

2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Скільки букв у латинському алфавіті?
2. Що таке дифтонг? Скільки дифтонгів у латинській мові? Назвіть і вимовте їх?
3. Що таке диграф? Назвіть і вимовте диграфи, які вживаються в латинській мові.
4. Якими буквами передається на письмі звук [i]?
5. Як вимовляється буква c? У яких позиціях?

6. Як може вимовлятися буква **s**? У яких позиціях?
7. Назвіть особливості вживання букви **q**?
8. Як читається буквосполучення **ti**?
9. Основне правило постановки наголосу у латинському слові.
10. Як визначити довготу чи короткість складу.

Перелік слів, що підлягають вивченню:

1. Masculinum (m)	– чоловічий рід
2. Femininum (f)	– жіночий рід
3. Neutrum (n)	– середній рід
4. Singularis (S., Sing)	– однина
5. Pluralis (Pl., Plur.)	– множина
6. Nominativus (N., Nom.)	– називний відмінок
7. Genetivus (Gen.)	– родовий відмінок
8. Dativus (Dat.)	– давальний відмінок
9. Accusativus (Acc.)	– знахідний відмінок
10. Ablativus (Abl.)	– орудний, місцевий відмінок
11. Vocativus (Voc.)	– кличний відмінок
costa, ae f	– ребро; ребро
glandūla, ae f	– залоза; железа (aden- ¹)
lingua, ae f	– язик; язык (gloss-, glott-)
scapūla, ae f	– лопатка; лопатка
vertebra, ae f	– хребець; позвонок (spondyl-)
vena, ae f	– вена; вена (phleb-)
arteria, ae f	– артерія; артерия
collum, in	– шия; шея
ligamentum, in	– зв'язка; связка (syndesm-)
muscūlus, im	– м'яз; мышца (my-, myos-)
ramus, im	– гілка; ветвь
tubercūlum, in	– горбок; бугорок
apex, apīcism	– верхівка; верхушка
pulmo, ōnis m	– легень, легкое (pneumon-)
articulatio, ōnis f	– суглоб; сустав (arthr-)
dens, tis m	– зуб; зуб (odont-)
radix, icis f	– корінь; корень
corpus, ōris n	– тіло; тело (somat-)
forāmen, inis n	– отвір; отверстие
os, ossisn	– кістка; кость (oste-)
processus, us m	– відросток; отросток
genu, us n	– коліно; коліно (gon-)
cornu, ūs n	– ріг; рог (kerat-)
facies, ēi f	– поверхня; поверхность; обличчя, лице

Перелік завдань для самостійної роботи:

1. Завдання 1–4. Заняття 1. Фонетика // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 2–6.
2. Завдання 1–7. Заняття 2. Система латинського іменника. Граматичні категорії та словникова форма // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 9–11.

¹Грецькі корені використовуються для утворення клінічних термінів, наприклад: adenoma, adenitis тощо

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

1. Завдання 1–4. Заняття 1. Тема: Фонетика // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 2–6.
2. Завдання 1–7. Заняття 2. Тема: Система латинського іменника. Граматичні категорії та словникова форма // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 9–11.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література:

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.
3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.
4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобріка, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Заняття 2. Система латинського прикметника. Поділ прикметників на групи (1-а – II, III відміни). Системне вивчення прикметників 1-ї групи. Словникова форма. Узгоджене означення. Переклад анатомо-гістологічних термінів (однина).

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми:

Заняття 3. Система латинського прикметника. Прикметники I та II відміни // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–13.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в вивченні та правильному користуванні прикметниками I, II та III відміни, вживанні таких прикметників в анатомічних термінах.

Мета заняття:

– **загальна:** засвоїти граматичні категорії прикметника; навчитися визначати основу прикметників I, II та III відміни; уміти перекладати анатомічні терміни з узгодженим означенням;

– **конкретна:**

- а) вивчити закінчення прикметників I, II та III відміни;
- б) уміти визначати основу прикметників I, II та III відміни;
- в) засвоїти моделі анатомічних термінів;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** застосовувати правила щодо прикметників I, II та III відміни;

– **практичні навички:** переклад термінів з прикметниками I, II та III відміни.

Графологічна структура теми

Відміни	II	I	II	III		
				двох закінчень	одного закінчення	вищого ступеня порівняння
Відмінки	m	f	n	m, f n	m, f n	m, f n
Nom. Sing.	-us	-a	-um	-is -e	r/-s/-x	-ior -ius
Gen. Sing.	-i	-ae	-i	-is	-is	(-ior)is
Nom. Plur.	-us	-ae	-a	-es -ia	-es -ia	(-ior)es (-ior)a
Gen. Plur.	-orum	-arum	-orum	-ium	-ium	(-ior)um

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 3. Граматичні категорії прикметника. Система латинського прикметника. Прикметники I, II, III відміни. Моделі анатомічних термінів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–38.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. На скільки відмін поділяються прикметники у латинській мові?
2. Яка словникова форма прикметників I–II відміни?
3. Як визначається основа прикметників I–II відміни?
4. Яка частина мови завжди стоїть першою в анатомічному терміні?
5. За якими граматичними категоріями узгоджуються прикметники з іменниками?
6. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з двох іменників?
7. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з іменника та прикметника?
8. Який порядок слів у анатомічному терміні, який складається з двох іменників і одного прикметника?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

latus, a, um	– широкий; широкий
longus, a, um	– довгий; длинный
transversus, a, um	– поперечний; поперечный
coccygēus, a, um	– куприковий; копчиковый
NB! coccyx, coccygis m	– куприк; копчик
os coccygis	– куприкова кістка; копчиковая кость
zygomaticus, a, um	– виличний; скуловой
profundus, a, um	– глибокий; глубокий
palatinus, a, um	– піднебінний; нёбный
interōsseus, a, um	– міжкістковий; межкостный
thyroideus, a, um	– щитоподібний; щитовидный
thoracicus, a, um	– грудний; грудной
cavus, a, um	– порожній; полый
medius, a, um	– середній; средний
dexter, tra, trum	– правий; правый
sinister, tra, trum	– лівий; левый

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–6. Заняття 3. Граматичні категорії прикметника. Система латинського прикметника. Прикметники I, II, III відміни. Моделі анатомічних термінів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–38.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

3. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

4. Чернявський М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477 с.

Заняття 3. Системне вивчення прикметників 2-ї групи (III відміна), прикметники з ознакою "малий", "великий", "верхній", "нижній", "передній", "задній". Словникова форма прикметників 2-ї групи.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 4. Прикметники III відміни. Моделі анатомічних термінів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 17–20.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в засвоєнні прикметників III відміни та використанні прикметників при побудові анатомо-гістологічних термінів.

Мета заняття:

- **загальна:** навчитися визначати основу та відмінювати прикметники III відміни; уміти перекладати багатослівні анатомічні терміни з різними типами означень;
- **конкретна:**
  - а) вивчити прикметники трьох, двох та одного закінчень;
  - б) уміти визначати основу прикметників III відміни;
  - в) уміти утворювати прикметники вищого ступеня порівняння;
  - г) уміти користуватися винятками з правил про середній рід III відміни;
  - д) навчитися виділяти основу прикметників вищого ступеня порівняння;
  - е) використовувати свої знання з теми прикметники III відміни на заняттях для перекладу анатомо-гістологічних термінів;
- **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;
- **вміти:** застосовувати правила щодо прикметників III відміни;
- **практичні навички:** переклад складних термінів з прикметниками III відміни.

Графологічна структура теми

Відмінкові закінчення прикметників III відміни						
Відмінки	двох закінчень		одного закінчення		вищого ступеня порівняння	
	m, f	n	m, f	n	m, f	n
Nom. Sing.	-is	-e	-r/-s/-x		-ior	-ius
Gen. Sing.	-is		-is		(-ior)is	
Nom. Plur.	-es	-ia	-es	-ia	(-ior)es	(-ior)a
Gen. Plur.	-ium		-ium		(-ior)um	

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 4. Системне вивчення прикметників III відміни. Словникова форма прикметників III відміни // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 17–20.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. На які групи поділяються прикметники III відміни?
2. Яка словникова форма прикметників III відміни двох закінчень?
3. Яка словникова форма прикметників III відміни одного закінчення?
4. Яка словникова форма прикметників III відміни вищого ступеня порівняння?
5. Як визначити основу для кожної групи прикметників III відміни?
6. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з двох іменників і двох прикметників?
7. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з одного іменника і кількох прикметників?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

III відміна, прикметники двох закінчень

cervicālis, e	– шийний; шейный
lateralis,	– бічний (латеральний); боковой, (латеральный)
medialis, e	– медіальний (присередній); медиальный (серединный)
lumbālis, e	– поперековий; поясничный
sacrālis, e	– крижовий; крестцовый
NB! sacer, cra, crum	– крижовий; крестцовый
os sacrum	– крижова кістка; крестцовая кость
frontālis, e	– лобовий; лобный
ethmoidālis, e	– решітчастий; решётчатый
occipitālis, e	– потиличний; затылочный
brevis, e	– короткий; короткий
articulāris, e	– суглобовий; суставной

III відміна, прикметники одного закінчення

par, paris	– рівний, парний; равный, парный
biceps, bicipītis	– двоголовий; двуглавый
simplex, īcis	– простий; простой
teres, ētis	– круглий, круглый

III відміна, прикметники вищого ступеня порівняння

superior, ius	– верхній; верхний
inferior, ius	– нижній; нижний
anterior, ius	– передній; передний
posterior, ius	– задній; задний
māior, māius	– великий; большой
minior, minius	– малий; малый

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1–9. Заняття 4. Системне вивчення прикметників III відміни. Словникова форма прикметників III відміни // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 17–20.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література:

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Заняття 4. Морфологічна та синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомо-гістологічного терміну з різними типами означень. Системне вивчення прикметників I і II груп. Узгодження прикметників I–II та III відміни з іменниками I та II відмін в Sing. і Plur.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 5. Морфологічна та синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомо-гістологічного терміну з різними типами означень. Системне вивчення прикметників I і II груп. Узгодження прикметників I–II та III відміни з іменниками I та II відмін в Sing. і Plur. // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків: ХНМУ, 2016. – С. 17–20.

Обґрунтування теми. Заняття пропонує студенту, крім нового граматичного матеріалу, застосовувати на практиці набуті на попередніх заняттях знання; використовувати одержану інформацію при перекладі складних термінів.

Мета заняття: уміти визначати морфологію та синтаксис типових лінгвістичних моделей трислівних анатомічних термінів, перекладати їх українською мовою.

– **загальна:** навчитися перекладати складні анатомічні терміни з прикметниками у множині;

– **конкретна:**

- а) уміти утворювати множину від іменників I та II відміни;
- б) вивчити правило середнього роду;
- б) уміти визначати рівноскладові та нерівноскладові іменники;
- г) навчитися утворювати форми множини прикметників I та II групи;

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** визначати відміну, рід, число, відмінок іменника, його синтаксичну функцію в складі трислівних анатомічних термінів; визначати групу, відміну, рід, число, відмінок прикметника його синтаксичну функцію в складі трислівних анатомічних термінів; узгоджувати прикметник з іменником;

– **практичні навички:** переклад термінів у множині, які включають іменники I та II відміни.

Графологічна структура теми

Закінчення прикметників I та II групи у Plur.

Відміни	II	I	II	III		
				двох закінчень	одного закінчення	вищого ступеня порівняння
Відмінки	m	f	n	m, f n	m, f n	m, f n
Nom. Plur.	-us	-ae	-a	-es -ia	-es -ia	(-ior)es (-ior)a
Gen. Plur.	-orum	-arum	-orum	-ium	-ium	(-ior)um

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття № 5. Морфологічна та синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомо-гістологічного терміну з різними типами означень. Системне вивчення прикметників I і II груп. Узгодження прикметників I–II та III відміни з іменниками I та II відмін в Sing. і Plur. // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків: ХНМУ, 2016. – С. 17–20.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Як визначається основа прикметників I та II групи?
2. Як утворити форми Nom. Plur. та Gen. Plur.?

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література:

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Заняття 5. Іменники I та II відміни. Лексика. Утворення Pluralis. Правило середнього роду. Переклад анатомічних термінів різних моделей в Sing. і Plur.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 5. Іменники I та II відмін. Nominativus et Genetivus Pluralis. // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків: ХНМУ, 2016. – С. 25–27.

Обґрунтування теми: матеріал заняття ще більше наближує студента до користування професійною лексикою лікаря; підкреслює важливість уміння перекладати складні анатомо-гістологічні терміни у множині.

Мета заняття. Уміти утворювати форми множини іменників I та II відміни. Перекладати терміни з іменниками у формах множини. Засвоїти усталені в анатомічній термінології скорочення.

– **загальна:** навчитися перекладати складні анатомічні терміни у множині.

– **конкретна:**

- а) уміти утворювати множину від іменників I та II відміни;
- б) вивчити правило середнього роду;
- б) уміти визначати рівноскладові та нерівноскладові іменники;
- г) навчитися утворювати форми множини іменників I та II відміни;

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** працювати зі словниковою формою іменників I та II відміни;

– **практичні навички:** переклад термінів у множині, які включають іменники I та II відміни.

Графологічна структура теми

Закінчення іменників I та II відміни у Plur.

Відміни							
Відмінки	I	II		III	IV		V
	f	m	n	mf n	m	n	f
Pluralis							
Nominativus	-ae	-I	-a	-es -a/-ia	-us	-ua	-ei
Genetivus	-arum	-orum		-um/-ium	-uum		-erum

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття № 5. Тема: Іменники I та II відмін. Nominativus et Genetivus Pluralis // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків: ХНМУ, 2016. – С. 25–27.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи.

Перелік питань для самоконтролю:

1. Як визначається основа іменників I та II відміни?
2. Як утворити форми Nom. Plur. та Gen. Plur.
3. Сформулюйте "правило середнього роду".
4. Для яких термінів в анатомічній номенклатурі використовуються скорочення? Як оформлюється аббревіація на письмі?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

fossa, ae f	– ямка; ямка
incisūra, ae f	– вирізка; вирізка
crista, ae f	– гребінь; гребень
mandibŭla, ae f	– нижня щелепа; нижня челюсть (geny-)

maxilla, ae f	– верхня щелепа; верхняя челюсть (gnath-)
cerebrum, i n	– головний мозок; головной мозг (encephal-)
ventricūlus, i m	– шлунок, шлуночок; желудок, желудочек (gastr-)
fundus, i m	– дно; дно
palpēbra, ae f	– повіка; веко (blephar-)
fibūla, ae f	– малогомілкова кістка; малая берцовая кость
tibia, ae f	– великогомілкова кістка; большая берцовая кость
angūlus, i m	– кут; угол
digītus, i m	– палець; палец (dactyl-)
sulcus, i m	– борозна; борозда
humērus, i m	– плечова кістка; плечевая кость
lobus, i m	– частка; доля
ocūlus, i m	– око; глаз (ophthalm-)
utērus, i m	– матка; матка (metr-, hyster-)
cavitas, atis f	– порожнина; полость
brachium, i n	– плече; плечо
ganglion, i n	– нервовий вузол; нервный узел
cranium, i n	– череп; череп
nasus, i m	– ніс, нос (rhin-)
labium, i n	– губа, губа (cheil-)
nervus, i m	– нерв; нерв (neur-)
vesīca, ae f	– міхур; пузырь (cyst-)
urinarius, a, um	– сечовий; мочевоий
felleus, a, um	– жовчний; желчный

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.
3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.
4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Заняття 6. Системне вивчення прикметників I групи. Лексика. Дієприкметники минулого часу пасивної форми. Сталі вирази. Переклад термінів у Sing. і Plur.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 7. Системне вивчення прикметників I групи. Лексика. Сталі вирази. Переклад термінів в Sing. і Plur. // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–13.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає у вивченні та правильному користуванні прикметниками I та II відміни, вживанні таких прикметників в анатомічних термінах.

Мета заняття:

- **загальна:** засвоїти граматичні категорії прикметника; уміти перекладати анатомічні терміни з узгодженим означенням;
- **конкретна:**
  - а) вивчити закінчення прикметників I, II відміни;
  - б) вміти перекладати прикметники у Sing. і Plur;
  - в) засвоїти моделі анатомічних термінів;
- **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;
- **вміти:** застосовувати правила щодо прикметників I, II відміни;
- **практичні навички:** переклад термінів з прикметниками I, II відміни.

Графологічна структура теми

Відміни	II	I	II
Відмінки	m	f	n
Nom. Sing.	-us	-a	-um
Gen. Sing.	-i	-ae	-i
Nom. Plur.	-us	-ae	-a
Gen. Plur.	-orum	-arum	-orum

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 7. Системне вивчення прикметників I групи. Лексика. Сталі вирази. Переклад термінів у Sing. і Plur. // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–13.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

1. На скільки відмін поділяються прикметники у латинській мові?
2. Яка словникова форма прикметників I–II відміни?
3. Як визначається основа прикметників I–II відміни?
4. Яка частина мови завжди стоїть першою в анатомічному терміні?
5. За якими граматичними категоріями узгоджуються прикметники з іменниками?
6. Який порядок слів у анатомічному терміні, що складається з іменника та прикметника?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

latus, a, um	– широкий; широкий
longus, a, um	– довгий; длинный
transversus, a, um	– поперечний; поперечный
coccygēus, a, um	– куприковий; копчиковый
NB! coccyx, coccygis m	– куприк; копчик
os coccygis	– куприкова кістка; копчикова кость
zygomaticus, a, um	– виличний; скулової

profundus, a, um	– глибокий; глубокий
palatīnus, a, um	– піднебінний; нёбный
interōsseus, a, um	– міжкістковий; межкостный
thyreoides, a, um	– щитоподібний; щитовидный
thoracicus, a, um	– грудний; грудной
cavus, a, um	– порожній; полый
medius, a, um	– середній; средний
dexter, tra, trum	– правий; правый
sinister, tra, trum	– лівий; левый

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–6: Заняття 7. Системне вивчення прикметників I групи. Лексика. Сталі вирази. Переклад термінів в Sing. і Plur. // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–13.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Заняття 7. III відміна. Загальні відомості. Знаходження основи, типи, парадигми всіх родів. Типи відмінювання.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 7. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–39.

Обґрунтування теми. Матеріал заняття ще більше наближує студента до користування професійною лексикою лікаря; підкреслює важливість уміння вживати непрості лексичні одиниці, які входять до складу іменників III відміни.

Мета заняття:

– **загальна:** навчитися визначати іменники III відміни;

– **конкретна:**

- уміти визначати іменники III відміни, виділяти основу іменників III відміни;
- вивчити закінчення іменників III відміни чоловічого роду;
- уміти визначати іменники III відміни за закінченнями Nom. sing. і характером основи;
- навчитися утворювати форми множини іменників III відміни;

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** працювати зі словниковою формою іменників III відміни;

– **практичні навички:** переклад термінів, які включають іменники III відміни.

Графологічна структура теми

Іменники залежно від співвідношення основ	
Рівноскладові	Нерівноскладові
Кількість складів у Nom. Sing. і Gen. Sing. однакова	Кількість складів у Nom. Sing. і Gen. Sing. різна (у Gen. Sing. на 1 склад більше)
Nom. Sing. canalis – 3 склади	Nom. Sing. foramen – 3 склади
Gen. Sing. canalis – 3 склади	Gen. Sing. foraminis – 4 склади

Типи іменників III відміни

Приголосний	Нерівноскладові іменники з основою Gen. Sg. на 1 приголосний	Nom. Sg. index Gen. Sg. indic-is
Мішаний	а) нерівноскладові іменники з основою Gen. Sg. на 2 приголосних	Nom. Sg. dens Gen. Sg. dent-is
	б) рівноскладові іменники з закінченням Nom. Sg. на -es, -is	Nom. Sg. canalis Gen. Sg. canal-is
Голосний	Іменники середнього роду з закінченням Nom. Sg. -e, -al, -ar	Nom. Sg. rete Gen. Sg. ret-is

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 8. Тема: Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–39.

2. Відповісти на питання для самоконтролю.

3. Вивчити лексичний мінімум теми.

4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що вказує на належність іменника до III відміни?

2. За закінченням якого відмінка можна визначити рід іменника III відміни?

3. На які групи залежно від співвідношення основ Nom. Sing. та Gen. Sing. поділяються іменники III відміни?

4. Які іменники називаються рівноскладовими та нерівноскладовими?
5. Які іменники належать до твердої, м'якої та мішаної груп?
6. Які закінчення Nom. Sing. властиві іменникам чоловічого роду?
7. Назвіть винятки з чоловічого роду?
8. Яким іменникам у Gen. Plur. властиве закінчення -ium, а яким -um?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

cortex, ĩcis m	– кора; кора
venter, ntris m	– черевце; брюшко
homo, homĭnism	– людина; человек (anthrop-)
index, ĩcis m	– вказівний палець; указательный палец
pollex, icis m	– великий палець руки; большой палец руки
musculus abductor, ōris m ²	– відвідний м'яз; отводящая мышца
musculus adductor, ōris m	– привідний м'яз; приводящая мышца
musculus depressor, ōris m	– м'яз-опускач; мышца-опускатель
musculus levātor, ōris m	– м'яз-підіймач; мышца-подниматель
musculus flexor, ōris m	– м'яз-згинач; мышца-сгибатель
musculus extensor, ōris m	– м'яз-розгинач; мышца-разгибатель
musculus rotator, oris m	– м'яз-обертач; мышца-вращатель
atrium, i n	– передсердя; предсердие
trochanter, ēris m	– вертлюг; вертел
paries, ētis m	– стінка; стенка
pes, pedis m	– нога, стопа; нога, стопа (pod-)
ureter, ēris m	– сечовід; мочеточник
fascia, ae, f	– фасція, фасция
calcaneus, a, um	– п'ятковий; пяточный

Винятки з роду:

mater matris f	– мозкова оболонка; мозговая оболочка (mening-)
dura mater (durus, a, um)	– тверда мозкова оболонка; твердая мозговая оболочка (твердий; твердый)
pia mater (pius, a, um)	– м'яка мозкова оболонка; мягкая мозговая оболочка (м'який; мягкий)
os, oris n	– рот; рот (stomat-)
os, ossis n	– кістка; кость (oste-)
tuber, ēris n	– горб; бугор
cor, cordis n	– серце; сердце (cardi-)

Перелік завдань для самостійної роботи:

Завдання 1–9. Заняття 7. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 33–36.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–9. Заняття 7. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упор. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–39.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

²При відмінюванні назв м'язів змінюються обидві частини слова: Nom. Sing. musculusabductor; Gen. Sing. musculiabductoris

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.
3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.
4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.
6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477[1] с.

Заняття 8. III відміна. Родові закінчення чоловічого, жіночого, середнього родів та винятки з правил.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 7–9. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого, жіночого та середнього родів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–55.

Обґрунтування теми: матеріал заняття ще більше наближує студента-першокурсника до користування професійною лексикою лікаря; підкреслює важливість уміння вживати непрості лексичні одиниці, які входять до складу іменників III відміни.

Мета заняття:

– **загальна:** навчитися визначати іменники III відміни;

– **конкретна:**

- а) уміти визначати іменники III відміни, виділяти основу іменників III відміни;
- б) вивчити закінчення іменників III відміни чоловічого, жіночого та середнього родів;
- б) уміти визначати іменники чоловічого, жіночого та середнього родів III відміни за закінченнями Nom. sing. і характером основи;
- в) уміти користуватися винятками з правил про чоловічий, жіночий, середній рід III відміни;
- г) навчитися утворювати форми множини іменників III відміни;

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** працювати зі словниковою формою іменників III відміни;

– **практичні навички:** переклад термінів, які включають іменники III відміни чоловічого, жіночого та середнього родів.

Графологічна структура теми

Іменники III відміни		
Закінчення Gen. sing.: -is		
m	f	n
-o (крім -do, -go, -io)	Закінчення Nom. Sing.	Закінчення Nom. Sing
-or	-do	-en
-os	-go	-ur
-er	-io	-us
-ex	-es (для рівноскладових)	-ma
-es (для нерівноскладових іменників)	-as	-e
	-is	-al
	-us (якщо Gen. Sing. закінчується на -utis або -udis)	-ar
	пригол. + s	-c
	-x (окрім -ex)	-l
		-t

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 7–9. Тема: Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–55.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що вказує на належність іменника до III відміни?
2. За закінченням якого відмінка можна визначити рід іменника III відміни?
3. На які групи залежно від співвідношення основ Nom. Sing. та Gen. Sing. поділяються іменники III відміни?
4. Які іменники називаються рівноскладовими та нерівноскладовими?
5. Які іменники належать до твердої, м'якої та мішаної груп?
6. Які закінчення Nom. Sing. властиві іменникам чоловічого роду?
7. Назвіть винятки з чоловічого роду?
8. Яким іменникам у Gen. Plur. властиве закінчення -ium, а яким -um?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

Винятки з роду:

mater matris f	– мозкова оболонка; мозговая оболочка (mening-)
dura mater (durus, a, um)	– тверда мозкова оболонка; твердая мозговая оболочка (твердий; твердый)
pia mater (pius, a, um)	– м'яка мозкова оболонка; мягкая мозговая оболочка (м'який; мягкий)
os, oris n	– рот; рот (stomat-)
os, ossis n	– кістка; кость (oste-)
tuber, ěris n	– горб; бугор
cor, cordis n	– серце; сердце (cardi-)
ren, renis m	– нирка; почка (neph-)
lien, ěnis m	– селезінка; селезёнка (splen-)
larynx, ngis m	– гортань; гортань
pharynx, ngis m	– глотка; глотка
pharyngeus, a, um	– глотковий; глоточный
vas, vasis n	– судина; сосуд (angi-)
tendo, ĩnis m	– сухожилок; сухожилие (ten-)
tendineus, a, um	– сухожилковий; сухожильный
pancreas, ātis n	– підшлункова залоза; поджелудочная железа
thorax, ācis m	– грудна клітка; грудная клетка
margo, ĩnis m	– край; край

Перелік завдань для самостійної роботи:

Завдання 1–9. Заняття 7–9. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–55.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–9. Заняття 7–9. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–55.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.
3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.
4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.
6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477[1] с.
7. <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/HomePublic.html>

Заняття 9. Прикметники III відміни 2-ї групи та ступені порівняння. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Узгодження прикметників I-ї групи з іменниками III відміни. Переклад анатомо-гістологічних термінів.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 10. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану. Найвищий ступінь порівняння прикметників // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 55–57.

Обґрунтування теми: матеріал заняття ще більше наближує студента-першокурсника до користування професійною лексикою лікаря; підкреслює важливість уміння вживати непрості лексичні одиниці, які входять до складу дієприкметників теперішнього часу активного стану.

Мета заняття:

– **загальна:** навчитися визначати належність дієприкметників до певної групи та підгрупи.

– **конкретна:**

а) узгоджувати прикметники з іменниками;

б) відмінювати прикметники і дієприкметники в однині та множині;

в) засвоїти особливості вживання прикметників у формі найвищого ступеня порівняння.

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** працювати зі словниковою формою дієприкметників;

– **практичні навички:** переклад термінів, які включають дієприкметники.

Графологічна структура теми

Прикметники III відміни поділяються на чотири групи

III відміна прикметників											
трьох закінчень			двох закінчень			одного закінчення			вищого ступеня порівняння		
m	f	n	m	f	n	m	f	n	m	f	n
			\	/		\		/	m	f	n
er	is	e	is	e		r			\	/	
						s			ior		ius
						x					
celer celēris celēre			brevis breve			simplex biceps par			superior superius		
Словникова форма прикметників											
celer, ěris, ěre – швидкий			brevis, e – короткий temporalis, e – скроневий			simplex, ĩcis – простий biceps, bicĭpĭtis – двоголовий par, paris – рівний, парний			superior, ius – верхній		

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 10. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану. Найвищий ступінь порівняння прикметників // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 55–57.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. На які групи поділяються прикметники III відміни залежно від їхніх родових закінчень?
2. За яким типом відмінювання відмінюються прикметники III відміни?
3. Як визначається основа прикметників двох закінчень і одного закінчення?

4. Як визначається основа прикметників вищого ступеня порівняння?
5. Як відмінюються дієприкметники теперішнього часу?
6. Як утворюється форма найвищого ступеня порівняння?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

temporalis, e	– скроневий; височный
sphenoidālis, e	– клиноподібний; клиновидный
faciālis, e	– лицевий; лицевой
superficiālis, e	– поверхневий; поверхностный
parietālis, e	– тім'яний; теменной
ascendens, entis	– висхідний; восходящий
descendens, entis	– низхідний; нисходящий
recurrens, entis	– поворотний; возвратный
communicans, antis	– сполучний; соединительный
prominens, entis	– виступаючий; выступающий
perforans, antis	– пронизний, проколюючий; прободной
bronchus, i m	– бронх; бронх
magnus, a, um	– великий; большой
parvus, a, um	– малий; малый
maximus, a, um	– найбільший; наибольший
minus, a, um	– найменший; наименьший
supremus, a, um	– найвищий; наивысший
longissimus, a, um	– найдовший; длиннейший
latissimus, a, um	– найширший; широчайший
longitudinalis, e	– повздожній; продольный
alāris, e	– криловий; крыльный
volāris, e	– долонний; ладонный
plantāris, e	– підошовний; подошвенный
gyrus, i m	– звивина, закрутка; извилина

Перелік завдань для самостійної роботи:

Завдання 1–7. Заняття 10. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану. Найвищий ступінь порівняння прикметників // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 55–57.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Заняття 10. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану. Найвищий ступінь порівняння прикметників // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 55–57.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.
3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.
4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.
6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477 с.
7. <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/HomePublic.html>

Заняття 10. Прикметники I та II відміни. Переклад термінів у Pluralis.

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 3. Система латинського прикметника. Прикметники I та II відміни. Переклад термінів у Pluralis // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–13.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає у вивченні та правильному користуванні прикметниками I та II відміни, вживанні таких прикметників в анатомічних термінах.

Мета заняття:

- **загальна:** засвоїти граматичні категорії прикметника; уміти перекладати анатомічні терміни з узгодженим означенням у Pluralis;
- **конкретна:**
  - а) вивчити закінчення прикметників I та II відміни у Pluralis;
  - б) засвоїти моделі анатомічних термінів;
  - в) вміти узгоджувати прикметники з іменниками у Nominativus Pluralis;
- **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;
- **вміти:** застосовувати правила щодо прикметників I та II відміни;
- **практичні навички:** переклад термінів: прикметники з іменниками у Nominativus Pluralis.

Графологічна структура теми:

Основа прикметника + закінчення Nom. / Gen. Pluralis

Відміни	II	I	II
Відмінки	m	f	n
Nom. Plur.	-us	-ae	-a
Gen. Plur.	-orum	-arum	-orum

Прикметник: latus, a, um – широкий

Основа: lat-

	m	f	n
Nom. Plur.	lat- i	lat- ae	lat- a
Gen. Plur.	lat- orum	lat- arum	lat- orum

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 3 Система латинського прикметника. Прикметники I та II відміни. Переклад термінів у Pluralis // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–13.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

1. На скільки відмін поділяються прикметники у латинській мові?
2. Яка словникова форма прикметників I–II відміни?
3. Як визначається основа прикметників I–II відміни?
4. Яка частина мови завжди стоїть першою в анатомічному терміні?
5. За якими граматичними категоріями узгоджуються прикметники з іменниками?
6. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з двох іменників?
7. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з іменника та прикметника?
8. Який порядок слів в анатомічному терміні, який складається з двох іменників і одного прикметника?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

latus, a, um	– широкий; широкий
longus, a, um	– довгий; длинный

transversus, a, um	– поперечний; поперечный
coccygēus, a, um	– куприковий; копчиковый
NB! coccyx, coccygis m	– куприк; копчик
os coccygis	– куприкова кістка; копчиковая кость
zygomaticus, a, um	– виличний; скулової
profundus, a, um	– глибокий; глибокий
palatinus, a, um	– піднебінний; нёбный
interosseus, a, um	– міжкістковий; межкостный
thyroideus, a, um	– щитоподібний; щитовидный
thoracicus, a, um	– грудний; грудной

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–6. Заняття Граматичні категорії прикметника. Система латинського прикметника. Прикметники I, II, III відміни. Моделі анатомічних термінів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–38.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беяєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

3. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

4. Чернявський М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477[1] с.

Заняття 11. III відміна іменників. Приголосний тип. Родові закінчення чоловічого роду та винятки з правил. Лексика.

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 7. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–39.

Обґрунтування теми. Матеріал заняття ще більше наближує студента-першокурсника до користування професійною лексикою лікаря; підкреслює важливість уміння вживати непрості лексичні одиниці, які входять до складу іменників III відміни.

Мета заняття:

– **загальна:** навчитися визначати іменники III відміни чоловічого роду;

– **конкретна:**

- а) уміти визначати іменники III відміни, виділяти основу іменників III відміни;
- б) вивчити закінчення іменників III відміни чоловічого роду;
- б) уміти визначати іменники чоловічого роду III відміни за закінченнями Nom. Sing. і характером основи;
- в) уміти користуватися винятками з правил про чоловічий рід III відміни;
- г) навчитися утворювати форми множини іменників III відміни;

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** працювати зі словниковою формою іменників III відміни;

– **практичні навички:** переклад термінів, які включають іменники III відміни чоловічого роду.

Графологічна структура теми

Іменники III відміни		
Закінчення Gen. sing.: -is		
m	f	n
Закінчення у Nom. Sing.:		
-o (крім -do, -go, -io)		
-or		
-os		
-er		
-ex		
-es (для нерівноскладових іменників)		

Іменники залежно від співвідношення основ	
Рівноскладові	Нерівноскладові
Кількість складів у Nom. Sing. і Gen. Sing. однакова	Кількість складів у Nom. Sing. і Gen. Sing. різна (у Gen. Sing. на 1 склад більше)
Nom. Sing. canalis – 3 склади	Nom. Sing. foramen – 3 склади
Gen. Sing. canalis – 3 склади	Gen. Sing. foraminis – 4 склади

Типи іменників III відміни

Приголосний	Нерівноскладові іменники з основою Gen. Sg. на 1 приголосний	Nom. Sg. index Gen. Sg. indic-is
Мішаний	а) нерівноскладові іменники з основою Gen. Sg. на 2 приголосних;	Nom. Sg. dens Gen. Sg. dent-is
	б) рівноскладові іменники з закінченням Nom. Sg. на -es, -is	Nom. Sg. canalis Gen. Sg. canal-is
Голосний	Іменники середнього роду з закінченням Nom. Sg. -e, -al, -ar	Nom. Sg. rete Gen. Sg. ret-is

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 7. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія: метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–39.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що вказує на належність іменника до III відміни?
2. За закінченням якого відмінка можна визначити рід іменника III відміни?
3. На які групи залежно від співвідношення основ Nom. Sing. та Gen. Sing. поділяються іменники III відміни?
4. Які іменники називаються рівноскладовими та нерівноскладовими?
5. Які іменники належать до твердої, м'якої та мішаної груп?
6. Які закінчення Nom. Sing. властиві іменникам чоловічого роду?
7. Назвіть винятки з чоловічого роду.
8. Яким іменникам у Gen. Plur. властиве закінчення -ium, а яким -um?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

cortex, ĩcis m	– кора; кора
venter, ntris m	– черевце; брюшко
homo, homĭnism	– людина; человек (anthrop-)
index, ĩcis m	– вказівний палець; указательный палец
pollex, ĩcis m	– великий палець руки; большой палец руки
musculus abductor, ōris m ³	– відвідний м'яз; отводящая мышца
musculus adductor, ōris m	– привідний м'яз; приводящая мышца
musculus depressor, ōris m	– м'яз-опускач; мышца-опускатель
musculus levātor, ōris m	– м'яз-підіймач; мышца-подниматель
musculus flexor, ōris m	– м'яз-згинач; мышца-сгибатель
musculus extensor, ōris m	– м'яз-розгинач; мышца-разгибатель
musculus rotator, oris m	– м'яз-обертач; мышца-вращатель
atrium, ĩ n	– передсердя; предсердие
trochanter, ēris m	– вертлюг; вертел
paries, ētis m	– стінка; стенка
pes, pedis m	– нога, стопа; нога, стопа (pod-)
ureter, ēris m	– сечовід; мочеточник
fascia, aef	– фасція, фасция
calcaneus, a, um	– п'ятковий; пяточный
<i>Винятки з роду:</i>	
mater matris f	– мозкова оболонка; мозговая оболочка (mening-)
dura mater (durus, a, um)	– тверда мозкова оболонка; твердая мозговая оболочка (твердий; твердый)
pia mater (pius, a, um)	– м'яка мозкова оболонка; мягкая мозговая оболочка (м'який; мягкий)
os, oris n	– рот; рот (stomat-)
os, ossis n	– кістка; кость (oste-)
tuber, ēris n	– горб; бугор
cor, cordis n	– серце; сердце (cardi-)

³При відмінюванні назв м'язів змінюються обидві частини слова: Nom. Sing. musculusabductor; Gen. Sing. musculiabductoris

Перелік завдань для самостійної роботи:

Завдання 1–9. Заняття 7. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–39.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–9. Заняття 7. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 37–39.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477[1] с.

7. <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/HomePublic.html>

Заняття 12. III відміна. Родові закінчення жіночого роду та винятки з правил. Лексика. Особливості відмінювання деяких слів. Сталі вирази. Переклад анатоμο-гістологічних термінів.

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 8. Іменники III відміни жіночого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатоμο-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 44–45.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає у вивченні та правильному користуванні іменниками III відміни жіночого роду, вживанні таких іменників в анатомічних термінах.

Мета заняття:

– **загальна:** навчитися визначати іменники III відміни жіночого роду;

– **конкретна:**

а) вивчити закінчення іменників III відміни жіночого роду;

б) уміти визначати іменники жіночого роду III відміни за закінченнями Nom. sing. і характером основи;

в) уміти користуватися винятками з правил про жіночий рід III відміни;

г) навчитися утворювати форми множини іменників III відміни жіночого роду;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** застосовувати правила щодо іменників III відміни жіночого роду;

– **практичні навички:** переклад термінів з іменниками III відміни жіночого роду.

Графологічна структура теми

Іменники III відміни		
Закінчення Gen. sing.: -is		
m	f	n
	Закінчення Nom. Sing.	
	-do	
	-go	
	-io	
	-es (для рівноскладових)	
	-as	
	-is	
	-us (якщо Gen. Sing. закінчується на -utis або -udis)	
	пригол. + s	
	-x (окрім -ex)	

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 8. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатоμο-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 44–45.

2. Відповісти на питання для самоконтролю.

3. Вивчити лексичний мінімум теми.

4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

1. Назвіть закінчення іменників III відміни жіночого роду?

2. Перерахуйте слова-винятки з правила жіночого роду.

3. Які особливості відмінювання іменника *vas, vasis n*?

4. У яких термінах використовується іменник *servix*, а у яких *collum*?

5. Як можна диференціювати іменники III відміни чоловічого і жіночого родів із закінченням на -es.

Перелік слів, що підлягають вивченню:

regio, ðnis f – ділянка; область

auris, is f – вухо; ухо (ot-)

cartilāgo, ñnis f – хрящ; хрящ (chondr-)

denscanīnus (canīnus, a, um) – ікло; клык (собачий; собачий)

densmolāris (molaris, e)	– великий кутній (зуб), моляр; большой коренной (зуб), моляр
denspremolāris (premolāris, e)	– малий кутній (зуб), премоляр; малый коренной (зуб), премоляр
densserotinus (serotinus, a, um)	– зуб мудрості; зуб мудрости
dens incisivus (incisivus, a, um)	– різець; резец
cutis, is f	– шкіра; кожа(dermat-)
basis, isf	– основа; основание
pelvis, isf	– таз; таз
lens, lentisf	– кришталік; хрусталик (phac-)
⁴ cervix, icisf	– шия; шея
phalanx, gisf	– фаланга; фаланга
nasalis, e	– носовий

Виятки з роду:

larynx, ngism	– гортань; гортань
pharynx, ngism	– глотка; глотка
pharyngeus, a, um	– глотковий; глоточний
vas, vasisn	– судина; сосуд (angi-)
tendo, ĩnism	– сухожилок; сухожилие (ten-)
tendineus, a, um	– сухожилковий; сухожильний
pancreas, ātism	– підшлункова залоза; поджелудочная железа
thorax, ācism	– грудна клітка; грудная клетка
margo, ĩnism	– край; край

Перелік завдань для самостійної роботи:

Завдання 1–9. Заняття 8. Тема: Іменники III відміни жіночого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 44–45.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–9. Заняття 8. Іменники III відміни жіночого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 44–45

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477 с.

7. <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/HomePublic.html>

⁴ Використовується у термінах «cervixuteri» (шийка матки); «cervix dentis»; але cervix / collum vesicae urinariae (шийка сечового міхура).

Заняття 13. III відміна. Родові закінчення середнього роду та винятки з правил. Голосний тип. Особливості відмінювання деяких слів середнього роду. Сталі вирази. Переклад анатомо-гістологічних термінів.

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 9. Іменники III відміни середнього роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 50–51.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в умінні використовувати іменники третьої відміни та розрізняти рід іменників, знати винятки з правил та покращити свій словниковий запас.

Мета заняття:

– **загальна:** засвоїти особливості відмінювання іменників III відміни середнього роду в однині і множині;

– **конкретна:**

а) вивчити закінчення іменників III відміни середнього роду;

б) уміти визначати іменники середнього роду III відміни за закінченнями Nom. sing. і характером основи;

в) уміти диференціювати іменники III відміни жіночого та середнього роду на -us;

г) уміти користуватися винятками з правил про середній рід III відміни;

д) навчитися утворювати форми множини іменників III відміни середнього роду;

е) використовувати свої знання з третьої відміни іменників на заняттях для перекладу анатомо-гістологічних термінів;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** застосовувати правила щодо іменників III відміни;

– **практичні навички:** визначення роду іменників III відміни та переклад термінів з іменниками III відміни.

Графологічна структура теми

Іменники III відміни		
Закінчення Gen. sing.: -is		
m	f	n
		Закінчення Nom. Sing
		-en
		-ur
		-us
		-ma
		-e
		-al
		-ar
		-c
-l		
-t		

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 9. Загальна характеристика іменників III відміни. Іменники чоловічого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 50–51
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Які закінчення називного відмінку властиві іменникам III відміни середнього роду?
2. Перерахуйте іменники-винятки з правила середнього роду.
3. Які особливості відмінювання іменників III відміни середнього роду ви знаєте?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

hepar, ātīsn	– печінка; печень
hepatīcus, a, um	– печінковий; печеночний
renālis, e	– нирковий; почечний
crus, crurisn	– голітка, ніжка; голень, ножка
caput, ītīsn	– голова, головка; голова, головка (cephal-)
diaphrāgma, ātīsn	– діафрагма; діафрагма
mamma, aef	– грудна залоза; грудная железа (mast-)
ciliāris, e	– війковий; ресничний
callōsus, a, um	– мозолистий; мозолистий
systēma, ātīsn	– система; система
rete, īsn	– сітка; сетка, сеть
femur, ōrisn	– стегно; бедро
femorālis, e	– стегновий; бедренний
abdomen, īnisn	– черевко, живіт; живот (lapar-)
abdominālis, e	– черевний; брюшний
accessorius, a, um	– додатковий; дополнительный
synoviālis, e	– синовіальний; синовиальный
vagīna, aef	– піхва; влагалище
fibrōsus, a, um	– фіброзний; фиброзний
<i>Винятки з роду:</i>	
ren, renism	– нирка; почка (nephr-)
lien, ėnism	– селезінка; селезёнка (splen-)

Перелік завдань для самостійної роботи:

Завдання 1–4. Заняття 9. Іменники III відміни середнього роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 50–51.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–9. Заняття 8. Іменники III відміни жіночого роду // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 38–40.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477 с.

7. <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/HomePublic.html>

Заняття 14. Практичні вправи з перекладу анатомо-гістологічних термінів (іменники III відміни) на базі вивченої лексики. Прикметники III відміни 2-ї групи та ступені порівняння. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Переклад анатомо-гістологічних термінів.

Кількість годин: 2.

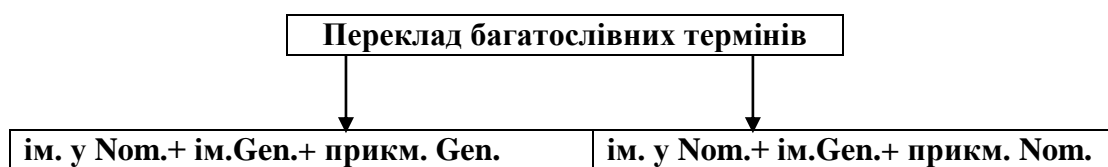
Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 12. Практичні вправи з перекладу анатомо-гістологічних термінів (іменники III відміни) на базі вивченої лексики. Прикметники III відміни 2-ї групи та ступені порівняння. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Переклад анатомо-гістологічних термінів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 65–70.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в умінні використовувати набуті навички та покращити свій словниковий запас.

Мета заняття:

- **загальна:** повторити вивчений матеріал;
- **конкретна:** закріпити навички перекладу багатослівних анатомічних термінів;
- **знати:** теоретичний і лексичний матеріал;
- **уміти:** застосовувати правила щодо прикметників III відміни;
- **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 12. Практичні вправи з перекладу анатомо-гістологічних термінів (іменники III відміни) на базі вивченої лексики. Прикметники II відміни 2-ї групи та ступені порівняння. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Переклад анатомо-гістологічних термінів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 65–70.
2. Вивчити лексичний мінімум теми.
3. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік слів, що підлягають вивченню:

sternum, i n	– груди́на; груди́на
retrosternālis, e	– за́грудинний; за́грудинний
fissūra, ae f	– щі́лина, трі́щина; трещина, расщелина
subcutaneus, a, um	– підшкі́рний; подко́жний
commūnis, e	– за́гальний; общи́й
bursa, ae f	– сумка; сумка
plica, ae f	– складка; складка
oesophāgus, i m	– стравохі́д; пищева́д
oesophageus, a, um	– стравохі́дний; пищева́дний
intestīnum, i n	– кишка; кишка
rectum, i n	– пря́ма кишка; пря́мая кишка (proct-)
rectālis, e	– ректа́льний; ректа́льний
caecum, i n	– слі́па кишка; слепая кишка (typhl-)
duodēnum, i n	– 12-па́ла кишка; 12-перстна́я кишка
colon, i n	– обо́дова кишка; обо́дочна́я кишка

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–3. Заняття 12 Практичні вправи з перекладу анатомо-гістологічних термінів (іменники III відміни) на базі вивченої лексики. Прикметники III відміни 2-ї групи та ступені порівняння. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Переклад анатомо-гістологічних термінів // Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 65–70.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.

3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477 с.

7. <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/HomePublic.html>

Заняття 15. Структурні моделі клінічних термінів. Поняття "терміноелемент".

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 1. Структурні моделі клінічних термінів. Поняття "терміноелемент" // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1-го курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 38–40.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в тому, щоб студент свідомо та грамотно користувався термінами у своєму подальшому навчанні.

Мета заняття:

– **загальна:** ознайомитися з структурою клінічних термінів.

– **конкретна:**

а) уміти визначати структуру латинських термінів, значення терміноелементів та термінів;

б) знати значення основних грецько-латинських кінцевих терміноелементів та суфіксів;

в) уміти утворювати терміни у відповідності з заданим значенням;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** аналізувати, утворювати і перекладати однослівні клінічні терміни;

– **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми

Клінічні терміни

Прості терміни – це окремі однокореневі іменники, які визначають певні поняття	Складені терміни – багатослівні. Порядок слів у цих термінах такий, як в анатомічній термінології	Складні терміни являють собою окремі слова, що складаються з кількох грецьких (рідко – латинських) коренів або основ
asthma – астма tumor – пухлина	1) іменник у Nom. + іменник у Gen. fractūra costae – перелом ребра 2) іменник у Nom. + прикметник у Nom. tumor benignus – доброякісна пухлина 3) іменник у Nom. + іменник у Gen. + + прикметник у Nom. (Gen.) fractūra membri inferiōris – перелом нижньої кінцівки fractūra crūris oblīqua – косий перелом гомілки	cardiologia – кардіологія (вчення про серце) myotomia – міотомія (розсікання м'яза)

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 1 Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 38–40.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік слів, що підлягають вивченню:

systōle, es f	– систола; систола
diastōle, es f	– діастола; диастола (ритмічне скорочення серця)
phlegmōne, es f	– флегмона; флегмона
diabētes, ae m	– діабет (цукрова хвороба); діабет (сахарная болезнь)
tussis, is f	– кашель; кашель
pertussis, is f	– коклюш; коклюш
phthisis, is f	– сухоти (туберкульоз легенів); чахотка (туберкулез легких)
fractūra, ae f	– перелом; перелом

oedēma, ātis n	– набряк; отек
oedematōsus, a, um	– набряковий; отечный
tumor, oris, m	– пухлина; опухоль (onc-)
benignus, a, um	– доброякісний; доброкачественный
malignus, a, um	– злоякісний; злокачественный
morbus, i m	– хвороба; болезнь (noso-)
ulcus, ěris, n	– виразка; язва
ulcerōsus, a, um	– виразковий; язвенный
typhus, i m	– тиф; тиф
exanthematīcus, a, um	– висипний; сыпной
vulnus, ěris, n	– рана; рана
contūsus, a, um	– забитий; ушибленный
incīsus, a, um	– різаний; резаный
acerātus, a, um	– рваний; рваный
rabies, ěi f	– сказ; бешенство
paralytīcus, a, um	– паралітичний; паралитический
asthma, ātis n	– астма, ядуха; астма удушье
abscessus, us m	– абсцес, нарив; абсцесс, нарыв
cancer, cri m	– рак; рак
carcinōma, ātis n	– ракова пухлина; раковая опухоль
symptōma, ātis n	– симптом, ознака; симтом, признак
syndrōmum, i n	– синдром (поєднання симптомів);

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–3. Заняття 1. Структурні моделі клінічних термінів. Поняття "терміноелемент" // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 38–40.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. I. Анатомо-гістологічна термінологія : метод. матеріали / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 56 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Бахрушина Л. А. Латинско-русский и русско-латинский словарь наиболее употребительных анатомических терминов : учеб. пособие / Л. А. Бахрушина ; под ред. В. Ф. Новодрановой. – Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 288 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ "Медицина", 2015. – 496 с.
3. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.
4. Казачёнок Т. Г. Анатомический словарь : лат.-рус., рус.-лат. / Т. Г. Казачёнок ; под ред. С. В. Савельева. – Москва : ВЕДИ, 2010. – 728 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.
6. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 477 с.
7. <http://www.unifr.ch/ifaa/Public/EntryPage/HomePublic.html>

Заняття 16. Суфіксальний спосіб утворення клінічних термінів.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 2. Суфіксальний спосіб утворення клінічних термінів // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 40–42.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в тому, щоб студент-медик свідомо та грамотно користувався медичними термінами, які містять у своїй структурі грецько-латинські суфікси

Мета заняття:

– **загальна:** уміти впізнавати суфікси у складі похідних іменників та прикметників та знати їх значення.

– **конкретна:**

а) уміти утворювати терміни у відповідності з заданим значенням;

б) знати лексичні мінімуми (суфікси іменників; суфікси прикметників);

в) уміти ділити похідні медичні терміни на терміноелементи і визначати їх значення.

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** аналізувати, утворювати і перекладати клінічні терміни;

– **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми

грецький корінь (основа) + суфікс
myōma – міома (м'язова пухлина)

Найбільш уживані суфікси назв захворювань та їх значення

ia, ae f	стан anaemia – недокрів'я
ismus, i m	1) захворювання gigantismus, i m – гігантизм (аномальний зріст) 2) отруєння mycetismus – міметизм (отруєння грибами)
itis, idis f	запалення gastritis – гастрит
-osis, is f	за захворювання spondylosis – спондиліоз
ōma, ātis n	osteōma – остеома (пухлина кістки)

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 2. Суфіксальний спосіб утворення клінічних термінів // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 40–42.
2. Вивчити лексичний мінімум теми.
3. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік слів, що підлягають вивченню:

allergia, ae f	– алергія; аллергия
aphthae, ārum f	– афти; афты
gangraena, ae f	– гангрена; гангрена
gingīva, ae f	– ясна; десна
fungus, i m	– гриб; гриб (musc, muscet -)
vitium, i n	– порок, вада; порок
coma, ātis n	– кома; кома
anamnēsis, is f	– анамнез; анамнез
gravīda, ae f	– вагітна; беременная
gravīditas, ātis, f	– вагітність; беременность
exītus, us m	– кінець; исход
letālis, e	– смертельний; смертельный
habītus, us m	– зовнішній вигляд; внешний вид
nfarctus, us m	– інфаркт; инфаркт

embryonālis, e	– ембріональний; эмбриональный
phthisīcus, a, um	– сухотний; чахоточный
rheumatīcus, a, um	– ревматичний; ревматический
acūtus, a, um	– гострий; острый
infectiōsus, a, um	– інфекційний; инфекционный
capillāris, e	– капілярний; капиллярный
deformans, antis	– деформуючий; деформирующий
tuberculōsis, is f	– туберкульоз; туберкулёз
congenītus, a, um	– природжений; врожденный
caries, ēi f	– карієс; кариес
purulentus, a, um	– гнійний; гнойный
oedematōsus, a, um	– набряклий; отёчный
febris, is f	– лихоманка; лихорадка
senīlis, e	– старечий; старческий
juvenīlis, e	– юнацький; юношеский

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–6. Заняття 2. Суфіксальний спосіб утворення клінічних термінів // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 40–42.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. МКХ-10 – онлайн довідник [Міжнародний класифікатор хвороб]. – Режим доступу : mkh10.com.ua

2. Новодранова В. Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. LaterculivocumLatinarumetterminogum / В. Ф. Новодранова // Рос. академия наук ; Ин-т языкознания. МГМСУ. – Москва : Языки славянских культур, 2008. – 328 с.

3. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов / В. И. Покровский. – Москва : Медицина, 2005. – 1592 с.

4. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 17. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 1. Грецькі префікси

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 3. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 1. Грецькі префікси // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 44–45.

Обґрунтування теми. Актуальність полягає в оволодінні навиками системного мислення, умінні використовувати різні афікси в термінах медичної термінології (особливо префікси), здатності володіти термінологією, що є зразком медичної лексики.

Мета заняття:

– **загальна:**

- а) знати способи та продуктивні моделі словотворення;
- б) знати основні грецько-латинські дублетні й антонімічні префікси;
- в) знати нові терміни та оперувати лексикою

– **конкретна:**

- а) уміти визначати значення терміна на основі значень його складових
- б) уміти визначати у терміні основу слова (твірну, похідну), префікс, суфікс, афікс, флексію (закінчення);

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** аналізувати, утворювати і перекладати клінічні терміни;

– **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми

Префіксальний та префіксально-суфіксальний спосіб творення клінічних термінів

Префікс+кінцевий терміноелемент/корінь + суфікс

dys-розлад+tonia тонус, тиск	dystonia – дистонія
endo всередині +metr- матка+itis запалення	Endometritis – ендометрит: внутрішньоматкове запалення

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 3. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 1. Грецькі префікси // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1-го курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 44–45.
2. Вивчити лексичний мінімум теми.
3. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Виконання завдання 1–7. Заняття 3. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 1. Грецькі префікси // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 45–46.

Перелік слів, що підлягають вивченню:

arhythmia, ae f	– аритмія; аритмия
dolor, ōris m	– біль; боль (-alg-)
respiratio, ōnis f	– дихання; дыхание
reanimatio, ōnis f	– реанімація, оживлення; реанимация, оживление
transplantatio, ōnis f	– трансплантація, пересадка; трансплантация, пересадка
exstirpatio, ōnis f	– екстирпація, видалення; экстирпация, удаление
exsudativus, a, um	– ексудативний, випотний;
sudor, ōris m	– піт; пот

hernia, ae f	– грижа; грыжа (-cele)
insanabilis, e	– невиліковний; неизлечимый
inguinalis, e	– паховий; паховый
irreducibilis, e	– невірний; невірний
inoperabilis, e	– неоперабельний; непереможливий
transmurālis, e	– трансмуральний; трансмуральний
pleura, ae f	– плевра; плевра
hypertensio, ōnis f	– гіпертензія; гіпертензія
hypertonia, ae f	– гіпертонія, підвищений кров'яний тиск; гіпертонія, повышенное кровяное давление
peritoneum, i n	– брюшина; брюшина
flexio, ōnis f	– загин; загиб
remissio, ōnis f	– ремісія; ремісія
asthenicus, a, um	– астеничний; астенический
syndactylia, ae f	– синдактилія; синдактилія
implantatio, ōnis f	– імплантація; імплантація
extrauterinus, a, um	– позаматковий; внематочный

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–6. Заняття 2. Суфіксальний спосіб утворення клінічних термінів // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 40–42.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. МКХ-10 – онлайн довідник [Міжнародний класифікатор хвороб]. – Режим доступу : mkh10.com.ua

2. Новодранова В. Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. LaterculivocumLatinarumetterminorum / В. Ф. Новодранова // Рос. академия наук ; Ин-т языкознания. МГМСУ. – Москва : Языки славянских культур, 2008. – 328 с.

3. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов / В. И. Покровский. – Москва : Медицина, 2005. – 1592 с.

4. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 18. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 2. Латинські префікси.

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 4. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 2. Латинські префікси // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 44–45.

Обґрунтування теми. Актуальність полягає в оволодінні навиками системного мислення, умінні використовувати різні афікси в термінах медичної термінології (особливо префікси), здатності володіти термінологією, що є зразком медичної лексики

Мета заняття:

– **загальна:**

- а) знати способи та продуктивні моделі словотворення;
- б) знати основні грецько-латинські дублетні і антонімічні префікси;
- в) знати нові терміни та оперувати лексикою;

– **конкретна:**

- а) уміти визначати значення терміна на основі значень його складових;
- б) уміти визначати у терміні основу слова (твірну, похідну), префікс, суфікс, афікс, флексію (закінчення);

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** аналізувати, утворювати і перекладати клінічні терміни;

– **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми

Префіксальний та префіксально-суфіксальний спосіб творення клінічних термінів

Префікс+кінцевий терміноелемент/корінь+суфікс

↓	↓
semilunaris- (semi – напів) напівмісяцевий	circumventricularis (circum- навколо) – навколошлуночковий
contralateralis- (contr – проти) – протилежний	unicellularis (uni- один) – одноклітинний

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 4. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 2. Латинські префікси // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 44–45.
2. Вивчити лексичний мінімум теми.
3. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Виконання завдання 1–7. Заняття 3. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи термінотворення. Ч. 2. Латинські префікси // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 44–45.

Перелік слів, що підлягають вивченню:

arhythmia, ae f	– аритмія; аритмия
dolor, ōris m	– біль; боль (-alg-)
respiratio, ōnis f	– дихання; дыхание
reanimatio, ōnis f	– реанімація, оживлення; реанимация, оживление
transplantatio, ōnis f	– трансплантація, пересадка; трансплантация, пересадка
exstirpatio, ōnis f	– екстирпація, видалення; экстирпация, удаление
exsudatīvus, a, um	– ексудативний, випотний; эксудативный, выпотной
sudor, ōris m	– піт; пот

hernia, ae f	– грижа; грыжа (-cele)
insanabilis, e	– невиліковний; неизлечимый
inguinalis, e	– паховий; паховый
irreducibilis, e	– невірний; невірний
inoperabilis, e	– неоперабельний; неоперабельный
transmurālis, e	– трансмуральний; трансмуральный
pleura, ae f	– плевра; плевра
hypertensio, ōnis f	– гіпертензія; гипертензия
hypertonia, ae f	– гіпертонія, підвищений кров'яний тиск; гипертония, повышенное кровяное давление
peritoneum, i n	– брюшина; брюшина
flexio, ōnis f	– загин; загиб
remissio, ōnis f	– ремісія; ремиссия
asthenicus, a, um	– астеничний; астенический
syndactylia, ae f	– синдактилія; синдактилия
implantatio, ōnis f	– імплантація; имплантация
extrauterinus, a, um	– позаматковий; внематочный

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Завдання 1–6. Заняття 2. Суфіксальний спосіб утворення клінічних термінів // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 40–42.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. МКХ-10 – онлайн довідник [Міжнародний класифікатор хвороб]. – Режим доступу : mkh10.com.ua

2. Новодранова В. Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. LaterculivocumLatinarumetterminorum / В. Ф. Новодранова // Рос. академия наук ; Ин-т языкознания. МГМСУ. – Москва : Языки славянских культур, 2008. – 328 с.

3. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов / В. И. Покровский. – Москва : Медицина, 2005. – 1592 с.

4. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 19. Складні клінічні терміни. Грецько-латинські дублети визначення органів, тканин, судин, секретів та кінцеві терміноелементи, що визначають навчання, методи діагностичних обстежень, лікування, страждання, захворювання.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 5. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 46–47.

Обґрунтування теми. Клінічна термінологія включає в себе назви захворювань, методів профілактики, обстеження, діагностики і лікування, клінічних спеціальностей і спеціалістів. Клінічна термінологія базується здебільшого на грецьких словотворчих елементах (коренях, префіксах, суфіксах), які ще називають терміноелементами. Знання цих словотворчих елементів, основ словотворення, а також деяких особливостей клінічної термінології дозволить вільно орієнтуватися у професійній лексиці, працювати з літературою, виданою не тільки рідною, але й іноземними мовами, адже більшість клінічних термінів інтернаціональні.

Мета заняття:

– **загальна:** ознайомитися з правилами утворення складних клінічних термінів;

– **конкретна:**

- запам'ятати грецько-латинські дублети визначення органів, тканин, судин, секретів та кінцеві терміноелементи, що визначають навчання, методи діагностичних обстежень, лікування, страждання, захворювання;
- навчитися утворювати складні клінічні терміни;
- навчитися перекладати складні клінічні терміни з української мови на латинську і навпаки;
- навчитися визначати значення складних термінів і грамотно їх писати латинською мовою;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** аналізувати, утворювати і перекладати однослівні клінічні терміни;

– **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми

Складний клінічний термін	Грецький дублет
	+
	(о перед приголосним) Кінцевий ТЕ

Орієнтована карта роботи студентів:

- Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 5. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 46–47.
- Відповісти на питання для самоконтролю.
- Вивчити лексичний мінімум теми.
- Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

- Якою є схема утворення складних клінічних термінів?
- Коли між ТЕ в складному терміні вживається з'єднувальний голосний -o?
- Назвіть різницю між ТЕ -algia и -odynia?
- Які значення має ТЕ -philia?
- Які ТЕ вказують на понижений/підвищений уміст формених елементів крові?
- Яка різниця між ТЕ -therapia та -iatria?
- Які значення має ТЕ -tonia?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

stenōsis, is f	– стеноз, звуження; стеноз, сужение
sclerōsis, is f	– склероз, затвердіння; склероз, затвердение
necrosis, is f	– некроз, омертвіння; некроз, омертвление
respiratio, ōnis f	– дихання; дыхание (-рпоё)
pus, urisn	– гній; гной (ру-)

purulentus, a, um – гнійний; гнойный
mycoticus, a, um – грибковий; грибковый
acutus, a, um – гострий; острый

Кінцеві терміноелементи

-aemia, ae f – кров, стан крові; кровь, состояние крови
-uria, ae f – сеча; моча
-aesthesia, ae f – чутливість; чувствительность
-graphia, ae f – записування; записывание
-gramma, ae f – результат запису; результат записи
-scopia, aef – огляд, обстеження; осмотр, обследование
-algia, ae f – біль; боль
-algnesia, ae f – больове відчуття; болевая чувствительность
-therapia, ae f – лікування (будь-чим); лечение (чем-либо)
-iatria, ae f – лікування(будь-кого); лечение (кого-либо)
-mania, aef – пагубна схильність; пагубная склонность
-philia, ae f – схильність; склонность
-pathia, ae f – захворювання; заболевание
-phobia, ae f – нав'язливий страх; навязчивый страх
-phagia, ae f – поїдання, ковтання; поедание, глотание
-plegia, ae f – удар, параліч; удар, паралич
-trophia, ae f – живлення; питание
-tonia, ae f – тонус, тиск, кров'яний тиск; тонус, давление, кровяное давление
-plasia, ae f – розвиток; развитие
-malacia, ae f – розм'якшення; размягчение

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи I–VI. Заняття 4. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 62–63.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Вправи I–VI. Заняття 5. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 46–47.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студентів I курсу мед. навч. закладів / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.
2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. МКХ-10 – онлайн довідник [Міжнародний класифікатор хвороб]. – Режим доступу : mkh10.com.ua
2. Новодранова В. Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. *LatereculivocumLatinarumetterminogum* / В. Ф. Новодранова // Рос. академия наук ; Ин-т языкознания. МГМСУ. – Москва : Языки славянских культур, 2008. – 328 с.
3. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов / В. И. Покровский. – Москва : Медицина, 2005. – 1592 с.
4. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 20. Складні клінічні терміни. Грецько-латинські дублети визначення фізіологічних та патологічних процесів. Кінцеві терміноелементи, що вказують на різновиди оперативних втручань.

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 4–5. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 60–65.

Обґрунтування теми. Клінічна термінологія включає в себе назви захворювань, методів профілактики, обстеження, діагностики і лікування, клінічних спеціальностей і спеціалістів. Клінічна термінологія базується здебільшого на грецьких словотворчих елементах (коренях, префіксах, суфіксах), які ще називають терміноелементами. Знання цих словотворчих елементів, основ словотворення, а також деяких особливостей клінічної термінології дозволить вільно орієнтуватися у професійній лексиці, працювати з літературою, виданою не тільки рідною, але й іноземними мовами. Адже більшість клінічних термінів інтернаціональні.

Мета заняття:

– **загальна:** продовжити засвоєння кінцевих ТЕ;

– **конкретна:**

а) навчитися утворювати терміни з указаним значенням, використовуючи грецькі ТЕ;

б) запам'ятати особливості вживання кінцевих ТЕ, що вказують на різновиди оперативних втручань;

в) уміти визначати значення складних термінів і грамотно писати їх латинською мовою;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** аналізувати, утворювати і перекладати однослівні клінічні терміни;

– **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми

Складний клінічний термін	Грецький дублет
	+
	(о перед приголосним) Кінцевий ТЕ

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 4–5. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 46–47.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

1. Назвіть значення ТЕ -cele?
2. Що таке грижа?
3. Які значення має ТЕ -stomia?
4. Яка різниця між ТЕ -tomia і -ectomy?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

sanatio, ōnis f	– вилікування, оздоровлення; оздоровление, излечение
curatio, ōnis f	– лікування, догляд за хворим; лечение, уход за больным
luxatio, ōnis f	– вивих; вывих
resectio, ōnis f	– резекція, вирізування; резекция, вырезание
amputatio, ōnis f	– ампутація; ампутация
dilatatio, ōnis f	– розширення; расширение(-ectasia)
ruptūra, ae f	– розрив; разрыв (-rrhexis)
salīva, ae f	– слина; слюна (sial-)
lacrīma, ae f	– сльоза; слеза (dacry-)
medulla, ae f	– мозок (спинний); мозг (спинной) (myel-)
diagnōsis, is f	– діагноз; диагноз

tubauterīna	– маткова труба, маточная труба (salping-)
calculus, i m	– камінь; камень (-lithus)
spasmus, i m	– спазм; спазм
prolapsus, us m	– випадіння; выпадение
<i>Кінцеві терміноелементи</i>	
-tomya, ae f	– розріз; разрез
-ectomy, ae f	– вирізання; видалення; иссечение, удаление
-ectasia, ae f	– розширення; расширение
-lithus, i m	– камінь; камень
-lithiāsis, is f	– кам'яна хвороба; каменная болезнь
-lysis, is f	– зруйнування; разрушение
-lyticus, a, um	– руйнуючий; разрушающий
-megalia, ae f	– збільшення; увеличение
-metria, ae f	– вимірювання; измерение
-pexia, ae f	– прикріплення; прикрепление
-plastica, ae f	– оперативне відновлення, пластична операція ; оперативное восстановление, пластическая операция
-ptosis, is f	– опущення; опущение
-rrhaphia, ae f	– зшивання; сшивание
-rrhagia, ae f	– кровотеча; кровотечение
-rrhexis, is f	– розрив; разрыв
-rrhoea, ae f	– витікання; истечение
-sthenia, ae f	– сила; сила
-stomia, ae f	– 1) виведення штучного свища; образование искусственного свища – 2) порожнина рота; полость рта

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи I–V. Заняття 5. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 46–47.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Вправи I–V. Заняття 5. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 46–47.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студентів I курсу мед. навч. закладів / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. МКХ-10 – онлайн довідник [Міжнародний класифікатор хвороб]. – Режим доступу : mkh10.com.ua

3. Новодранова В. Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. *LatereculivocumLatinarumetterminorum* / В. Ф. Новодранова // Рос. академия наук ; Ин-т языкознания. МГМСУ. – Москва : Языки славянских культур, 2008. – 328 с.

4. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов / В. И. Покровский. – Москва : Медицина, 2005. – 1592 с.

5. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 21. Клінічна термінологія. Складні терміни. Початкові терміноелементи з ознакою фізичних властивостей, якості та ін. Самостійна робота з аналізу складних термінів та їх творенню.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 6. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 51–53.

Обґрунтування теми. Клінічна термінологія включає в себе назви захворювань, методів профілактики, обстеження, діагностики і лікування, клінічних спеціальностей і спеціалістів. Клінічна термінологія базується здебільшого на грецьких словотворчих елементах (коренях, префіксах, суфіксах), які ще називають терміноелементами. Знання цих словотворчих елементів, основ словотворення, а також деяких особливостей клінічної термінології дозволить вільно орієнтуватися у професійній лексиці

Мета заняття:

– **загальна:** продовжити засвоєння кінцевих ТЕ;

– **конкретна:**

а) навчитися утворювати терміни з указаним значенням, використовуючи грецькі ТЕ;

б) запам'ятати особливості вживання кінцевих ТЕ, що вказують на різновиди оперативних втручань;

в) уміти визначати значення складних термінів і грамотно писати їх латинською мовою;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** аналізувати, утворювати і перекладати клінічні терміни;

– **практичні навички:** переклад багатослівних клінічних термінів.

Графологічна структура теми:

Складний клінічний термін (початковий терміноелемент+ грецький корінь / + суфікс)	
isch-	затримка ischaemia – ішемія (затримка крові)
ischi-	сідничний ischialgia – ісхіальгія (біль сідничного нерва)
poly-	багато polyarthritіs – поліартрит (запалення багатьох суглобів)
polio-	сірий poliomyelіtis – поліомієліт (запалення сірої речовини головного мозку)
hemi-	напів-, половина hemiplegia – геміплегія (параліч половини тіла)
haem-	кров haemophilia – гемофілія (схильність до кровотечі)

Орієнтовна карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 6. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 51–53.

2. Відповісти на питання для самоконтролю.

3. Вивчити лексичний мінімум теми.

4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік слів, що підлягають вивченню:

regulāris, e	– регулярний; регулярный
irregulāris, e	– нерегулярний; нерегулярный
dulcis, e	– солодкий; сладкий (glyc-)
migrans, antis	– блукаючий; блуждающий
intermittens, entis	– переміжний; перемежающийся
pulsus, us m	– пульс; пульс (sphygm-)
latens, entis	– прихований; скрытый
mens, mentis f	– розум; ум (phren-)

Кінцеві терміноелементи

aetio-	– причина; причина
allo-	– інший, другий; другой, иной
auto-	– сам, власний; сам, собственный
brady-	– повільний; медленный
tachy-	– швидкий; быстрый
cryo-	– холодний; холодный
thermo-	– теплий; теплый
cyan-	– синій; синий
erythr-	– червоний; красный
homo-, homeo-	– подібний; подобный
hetero-, хено-	– інший, різний; другой, иной
hydr-	– піт; пот
isch-	– затримка; задержка
lepto-	– м'який; мягкий
rachy-	– твердий; твердый
leuc-	– білий; белый
melan-	– чорний; черный
myx-	– слиз; слизь
myc-, mycet-	– гриб; грибок
ortho-	– прямий; прямой
polio-	– сірий; серый
poly-	– багато; много
olig-	– мало; мало
pseudo-	– помилковий; ложный
xanth-	– жовтий; желтый

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи I–V. Заняття 6. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 51–53.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань: Вправи I–V. Заняття 6. Складні клінічні терміни // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 51–53.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. МКХ-10 – онлайн довідник [Міжнародний класифікатор хвороб]. – Режим доступу : mkh10.com.ua

2. Новодранова В. Ф. Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии. *LaterculivocumLatinarumetterminogum* / В. Ф. Новодранова // Рос. академия наук ; Ин-т языкознания. МГМСУ. – Москва : Языки славянских культур, 2008. – 328 с.

3. Покровский В. И. Энциклопедический словарь медицинских терминов / В. И. Покровский. – Москва : Медицина, 2005. – 1592 с.

4. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 22. Загальні відомості про фармацевтичну термінологію. Структурні моделі фармацевтичних термінів. Тривіальні назви лікарських засобів. Назви груп лікарських засобів за їх фармакологічною дією. Тверді, м'які та рідкі лікарські форми.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми:

Заняття 8. Структура фармацевтичного терміну // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 74–77.

Заняття 10. Лікарські форми. Рецепт та його структура / І. Р. Іоненко // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 83–89.

Обґрунтування теми. Фармацевтична термінологія використовується у фармації, галузі науки, що присвячена виготовленню, стандартизації, дослідженню, зберіганню і відпуску лікарських засобів, які застосовуються для діагностики, профілактики і лікування захворювань. Протягом багатьох століть у європейській медицині в назвах лікарських засобів традиційно використовується латинська мова.

Мета заняття:

– **загальна:** отримати уявлення про основні поняття, які використовуються у фармації;

– **конкретна:**

- а) засвоїти поняття "тривіальна назва" лікарського препарату;
- б) вивчити правила використання великої літери в фармацевтичних назвах;
- в) засвоїти поняття "частотний відрізок";
- г) вивчити частотні відрізки першого заняття з фармацевтичної термінології;
- д) зрозуміти різницю між лікарськими формами;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** читати і писати латинські назви ліків, розпізнавати грецькі та латинські частотні відрізки, знати їх значення;

– **практичні навички:** переклад термінів з назвами лікарських засобів.

Графологічна структура теми

Основні фармацевтичні поняття				
Лікарська форма	Лікарська речовина	Лікарський засіб (ліки)	Лікарська форма: <ul style="list-style-type: none"> • рідкі • м'які • тверді 	Лікарський препарат
Лікарський засіб				
Хімічна назва (відображає хімічну структуру)		Умовна (тривіальна) назва (іменник II відміни середнього роду з закінченням -umy Nom. sing. та -iy Gen. sing.)		
Частотний відрізок – це структурний компонент фармацевтичного терміна, який має фіксоване значення і написання.				

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 8. Структура фармацевтичного терміну // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 74–77.
Заняття 10. Лікарські форми // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 83–84.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Дати визначення наступних понять: "лікарська сировина", "лікарська речовина", "лікарський засіб", "лікарська форма", "лікарський препарат".
2. Що таке "міжнародні непатентовані назви лікарських засобів" і "торгові назви лікарських засобів"?
3. За якою відміною відмінюються назви більшості лікарських засобів у латинській мові?
4. Дати визначення поняттю "частотний відрізок".

Перелік слів, що підлягають вивченню:

medicamentum, i n	– ліки, медикамент; лекарство, медикамент
remedium, i n	– лікарський засіб; лекарственное средство
analgeticus, a, um	– болезаспокійливий; болеутоляющий
antipyreticus, a, um	– жарознижуючий; жаропонижающий
cardiacus, a, um	– серцевий; сердечный
cholagogus, a, um	– жовчогінний; желчегонный
diureticus, a, um	– діуретичний, сечогінний; диуретический, мочегонный
sedativus, a, um	– седативний, заспокійливий; седативный, успокаивающий
solutio, omnis f	– розчин; раствор
spasmolyticus, a, um	– спазмолітичний; спазмолитический
oleum, i n	– олія; масло
oleosus, a, um	– олійний; масляный
spiritus, us m	– спирт; спирт
aethylicus, a, um	– етиловий; этиловый
spirituosus, a, um	– спиртової; спиртовый
tabuletta, ae f	– таблетка; таблетка
obductus, a, um	– покритий оболонкою; покрытый оболочкой
unguentum, i n	– мазь; мазь
ophthalmicus, a, um	– очний; глазной

Частотні відрізки

-aeth-	– етильна група; этильная группа
-meth-	– метильна група; метильная группа
-phen-	– фенільна група; фенильная группа
-andr-, test-, vir-	– препарати чоловічих статевих гормонів; препараты мужских половых гормонов
-oestr	– препарати жіночих статевих гормонів; препараты женских половых гормонов
-asa, -asum, -(en)zym-	– ферментні препарати; ферментные препараты
-cillin-	– антибіотики-пеніциліни; антибиотики-пенициллины
-cycl-; -cyclin-	– цикл, коло; антибіотики, похідні тетрацикліну цикл, круг; антибиотики, производные тетрациклина
-morph-	– похідні морфіну; производные морфина
-phyll-	– лист; лист
-pyr-	– жар; жар
-the(o)-	– чай; чай
-mycin-	– антибіотики групи стрептоміцину; антибиотики группы стрептомицина
-cid-	– вбивати, антимікробний; убивать, антимикробный
-cain-	– місцевий анестетик; местный анестетик

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи I–III. Заняття 8. Структура фармацевтичного терміну // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 77.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Вправи I–III. Заняття 8. Структура фармацевтичного терміну // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 77.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Частина III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закладів / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник. / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло – 2-е вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с

2. Краковецька Г. О. Латинська мова: Рецептурса. Клінічна термінологія / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва – Київ : Здоров'я, 1999. – 360 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447, [1] с.

Заняття 23. Рецепт та його структура. Дві моделі рецептурного пропису.

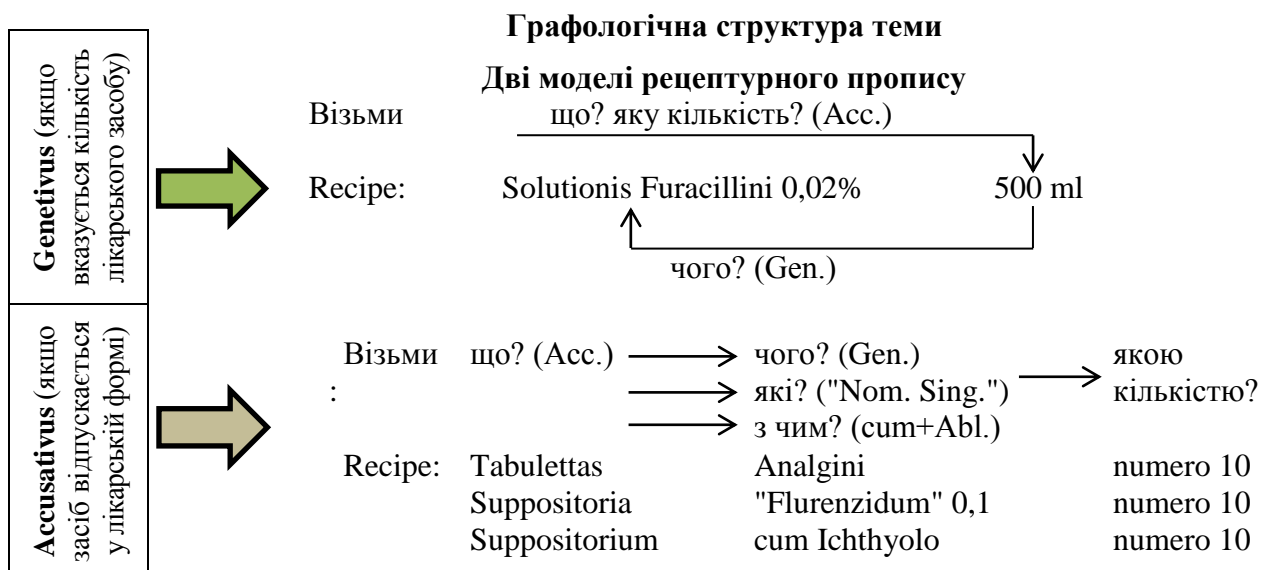
Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 2. Рецепт та його структура. Дві моделі рецептурного пропису // Латинська мова та медична термінологія. Частина III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–15.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в тому, що студент, вивчаючи теоретичні основи та схеми фармацевтичних термінів, зможе свідомо та грамотно виписувати рецепти.

Мета заняття:

- **загальна:** ознайомитися з поняттям "рецепт"; знати основні вимоги щодо його оформлення; засвоїти правила написання рецептів; розуміти та вміти вживати абривійовані вирази у рецепті;
- **конкретна:**
  - а) вивчити дві моделі рецепта;
  - б) засвоїти основні принципи виписування рецептів латинською мовою;
- **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;
- **вміти:** самостійно утворювати назви кислот, оксидів і закисів;
- **практичні навички:** переклад рецептів латинською мовою.

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 2. Рецепт та його структура. Дві моделі рецептурного пропису // Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 11–15.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Що таке рецепт?
2. Якими є основні вимоги до рецепту?
3. Назвіть основні моделі рецептурного пропису.
4. Як оформлюється латинська частина рецепту?
5. Назвіть способи позначення дозування у рецепті.

Перелік слів, що підлягають вивченню:

ampūlla, ae f	– ампула; ампула
aqua, ae f	– вода; вода
capsūla, ae f	– капсула; капсула

dragee	– драже; драже
extractum, i n	– екстракт; екстракт
gutta, ae f	– крапля; капля
suppositorium, i n	– супозиторій, свічка; суппозиторий, свеча
suspensio, ōnis f	– суспензія; суспензия
tinctūra, ae f	– настоянка; настойка
aquosus, a, um	– водний; водный
destillatus, a, um	– дистильована; дистиллированная
fluidus, a, um	– рідкий; жидкий
gelatinōsus, a, um	– желатиновий; желатиновый
rectalis, e	– ректальний; ректальный
siccus, a, um	– сухий; сухой
spissus, a, um	– густий; густой
vaginalis, e	– вагінальний; вагинальный

Назви рослин та лікарських засобів

Belladonna, ae f	– беладона; беладонна, красавка
Cacao (невідм.)	– какао; какао
Camphora, ae f	– камфора; камфора
Chamomilla, ae f	– ромашка; ромашка
Convallaria, ae f	– конвалія; ландыш
Ichthyolum, i n	– іхтіол; ихтиол
Mentha, ae f	– м'ята; мята
Millefolium, i n	– деревій; тысячелистник
saccharum, i n	– цукор; сахар
Senna, ae f	– сена, александрійський лист; сенна александрійский лист
Valeriāna, ae f	– валеріана; валериана

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи 1–6. Заняття 2. Рецепт та його структура. Дві моделі рецептурного пропису // Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-е вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с

2. Краковецька Г. О. Латинська мова: Рецептура. Клінічна термінологія / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – Київ : Здоров'я, 1999. – 360 с.

3. Чернявський М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 24. Тверді, м'які та рідкі лікарські форми, виписування їх у рецепті. Рецептурні скорочення.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 10. Тверді, м'які та рідкі лікарські форми, виписування їх у рецепті. Рецептурні скорочення // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 65–67.

Обґрунтування теми. Кваліфікований лікар повинен знати тверді, рідкі та м'які лікарські форми, повинен правильно виписувати рецепти з аббревіацією.

Мета заняття:

– **загальна:** ознайомитися з латинськими назвами твердих, м'яких та рідких лікарських форм, виписування їх у рецепті;

– **конкретна:**

а) вивчити лікарські форми

б) засвоїти основні принципи виписування рецептів латинською мовою зі скороченнями;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** самостійно розписувати рецепти без аббревіацій;

– **практичні навички:** переклад рецептів латинською мовою.

Графологічна структура теми

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 10. Тверді, м'які та рідкі лікарські форми, виписування їх у рецепті. Рецептурні скорочення // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 65–67.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік слів, що підлягають вивченню:

āā	– ana (по, порівну)
dec., dct.	– decoctum (відвар)
fl., flor.	– flos (квітка)
fr.	– fructus (плід)
ggt., gtts	– gutta (крапля)
h., hb.	– herba (трава)
praec., pct., ppt.	– praecipitātus (осаджений)
r., rad.	– radix (корінь)
rh., rhiz.	– rhizōma (кореневище)
t-ra, tinct	– tinctūra (настойка)

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи 1–6. Заняття 10. Тверді, м'які та рідкі лікарські форми, виписування їх у рецепті. Рецептурні скорочення // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 65–67.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.
2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник. / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – Київ : Вища школа. – 1993. – 248 с.
2. Краковецька Г. О. Латинська мова: Рецептурса. Клінічна термінологія / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – Київ : Здоров'я, 1999. – 360 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447, [1] с.

Заняття 25. Хімічна термінологія. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів. Назви закисів.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 11. Назви хімічних елементів // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 89–93.

Обґрунтування теми. Хімічні елементи та їх сполуки широко використовуються у медичній термінології.

Мета заняття:

– **загальна:** ознайомитися з латинськими назвами хімічних елементів та хімічних сполук;

– **конкретна:**

а) вивчити назви хімічних елементів;

б) засвоїти основні принципи утворення латинських назв кислот та оксидів;

в) уміти виписувати кислоти та оксиди у рецепті;

– **знати:** теоретичний і лексичний матеріал теми;

– **вміти:** самостійно утворювати назви кислот, оксидів і закисів;

– **практичні навички:** переклад назв кислот, оксидів і закисів.

Графологічна структура теми

Назва кислоти			
acidum	+	прикметник із суфіксом -icum (вищий ступінь окиснення)	-атна / -на, -ова, -ева
		прикметник із суфіксом -osum (нижчий ступінь окиснення)	-итна, -ітна / иста
		hydro+прикметник із суфіксом -icum (безоксигенові кислоти)	-идна / -воднева

Назви оксидів		
Хімічний елемент у Gen. sing.	+	oxydum
		peroxydum
		hydroxydum

Назви закисів		
Хімічний елемент у Nom. sing.	+	oxydulatum

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 11. Хімічна термінологія // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 89–93.

2. Відповісти на питання для самоконтролю.

3. Вивчити лексичний мінімум теми.

4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

Перелік питань для самоконтролю:

1. Як формуються латинські назви хімічних елементів?

2. Як утворюються назви неорганічних кислот?

3. Які варіанти українських назв кислот ви знаєте?

4. Як утворюються назви органічних кислот?

5. Як утворюються назви оксидів та закисів?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

Argentum, in	– срібло; сребро
Arsenicum, in	– миш'як; мышьяк
Aurum, i n	– золото; золото
Bismuthum, in	– вісмут; висмут
Carboneum, in	– вуглець; углерод

Calcium, i n	– кальцій; кальций
Cuprum, in	– мідь; медь
Ferrum, in	– залізо; железо
Hydrogenium, i n	– водень; водород
Hydrargyrum, in	– ртуть; ртуть
Iodum, in	– йод; йод
Kalium, in	– калій; калий
Magnium, in	– магній; магний
Natrium, in	– натрій; натрий
Nitrogenium, in	– азот; азот
Oxygenium, i n	– кисень; кислород
Phosphorus, in	– фосфор; фосфор
Plumbum, in	– свинець; свинец
Sulfur, ūris n	– сірка; сера
Zincum, in	– цинк; цинк
oxydum, in	– оксид; оксид
hydroxydum, i n	– гідроксид; гидроксид
peroxydum, i n	– пероксид; пероксид
anhydricus, a, u	– безводний; безводный
praecipitatus, a, um	– осаджений; осажденный
reductus, a, um	– відновлений; восстановленный
acidum, i n	– кислота; кислота
acetylsalicylicus, a, um	– ацетилсаліциловий; ацетилсалициловый
aceticus, a, um	– оцтовий; уксусный
ascorbinicus, a, um	– аскорбиновий; аскорбиновый
citricus, a, um	– лимонний; лимонный
lacticus, a, um	– молочний; молочный
nicotinicus, a, um	– нікотинний; никотиновый

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи I–VI. Заняття 11. Структура фармацевтичного терміну // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 91–93.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Вправи I–VI. Заняття 11. Структура фармацевтичного терміну // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 91–93.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-е вид. – Київ : Вища школа. – 1993. – 248 с.
2. Краковецька Г. О. Латинська мова: Рецептатура. Клінічна термінологія / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва – Київ : Здоров'я, 1999. – 360 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447, [1] с.

Заняття 26. Назви солей та складних ефірів. Виписування рецептів з назвами хімічних сполук.

Кількість годин: 2.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 12. Хімічна номенклатура. Назви солей // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 93–97.

Обґрунтування теми. Хімічні елементи та їх сполуки широко використовуються у медичній термінології.

Мета заняття:

– **загальна:** ознайомитися з латинськими назвами солей;

– **конкретна:**

а) засвоїти основні принципи утворення латинських назв солей;

б) навчитися випиувати назви солей у рецепті;

в) ознайомитися з частотними відрізками, які вказують на хімічний склад лікарського засобу.

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** самостійно утворювати назви солей і складних ефірів;

– **практичні навички:** переклад назв солей і складних ефірів.

Графологічна структура теми

Назви солей		
катіон (іменник в Gen. sing.)	+	аніон (іменник в Nom. sing.)

Назви аніонів	
Українські	Латинські
-ат, ату	-as, atis m
-ит, иту	-is, itis m
-ид, иду	-idum. in

Назви основних солей		
Основа у Nom. sing.	+	-kalium
		-natrium

Назви складних ефірів		
Органічний радикал у Gen. sing. (із закінченням -ylii)	+	аніон у Nom. sing.

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Ознайомитись з теоретичним матеріалом: Заняття 12. Хімічна номенклатура. Назви солей // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 93–97.
2. Відповісти на питання для самоконтролю.
3. Вивчити лексичний мінімум теми.
4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

1. Як утворюються латинські назви солей?
2. У чому особливість перекладу назв калієвих та натрієвих органічних солей?
3. Як утворюються латинські назви складних ефірів?
4. Як перекладаються латинською мовою назви "брильянтовий зелений" та "нашатирний спирт".

Перелік слів, що підлягають вивченню:

Amyliinitris	– амилнітрит; амилнітрит
Methyliisalicylas	– метилсаліцилат; метилсалицилат
Phenyliisalicylas	– фенілсаліцилат; фенилсалицилат
Chloralumhydrātum	– хлоралгідрат; хлоралгидрат

Chlorālihydras	– хлоралгідрат; хлоралгидрат
Coffeīnum-natriibenzōas	– кофеїн-бензоат натрію; кофеин-бензонат натрия
Chloroformium, in	– хлороформ; хлороформ
Ephedrīnum, in	– ефедрин; эфедрин
Ichthyōlum, in	– іхтіол; ихтиол
Lydāsūm, in	– лідаза; лидаза
Platyphyllīnum, in	– платифілін; платифиллин
aqua, aef	– вода; вода
destillātus, a, um	– дистильований; дистиллированный
purificatus, a, um	– очищений; очищенный
carbo, ōnism	– вугілля; уголь
activātus, a, um	– активований; активированный
concentrātus, a, um	– концентрований; концентрированный
dilūtus, a, um	– розведений; разведенный
<i>Частотні відрізки</i>	
benz-	– бензойна група; бензойная группа
hydr-	– наявність водню; наличие водорода
naphth-	– наявність нафталану; наличие нафталана
oxy-	– наявність кисню; наличие кислорода
phth-	– похідні фталевої кислоти; производные фталевой кислоты
thi(o)-	– наявність сірки; наличие серы
-yl-	– речовина; вещество
-yl-, -ium	– суфікс і закінчення назв радикалів; суффикс и окончание названий радикалов
-(a)z-,	– наявність азоту; наличие азота
-(a)zid-	-----
-(a)zol-	-----
-(a)zin-	-----

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи I–V. Заняття 12. Хімічна термінологія. Назви солей // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 95–97.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань:

Вправи I–V. Заняття 12. Хімічна термінологія. Назви солей // Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 95–97.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.
2. Краковецька Г. О. Латинська мова: Рецептура. Клінічна термінологія / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – Київ : Здоров'я, 1999. – 360 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Заняття 27. Латинські назви рослин та їх частин. Назви лікарських форм з рослинною сировиною, виписування рецептів.

Кількість годин: 1.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: Заняття 5. Ботанічна номенклатура. Латинські назви рослин та їх частин // Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 34–35.

Обґрунтування теми. Актуальність теми полягає в тому, щоб студент умів грамотно виписувати рецепти, які містять назви лікарських рослин та олій.

Мета заняття:

– **загальна:** вивчити назви частин лікарських рослин; знати різницю між ботанічною і фармацевтичною назвою рослин.

– **конкретна:**

а) уміти виписувати назви рослин та їхніх частин у рецепті;

б) запам'ятати особливості вживання латинських назв рослин і їх частин;

в) уміти виписувати рецепти з рослинними зборами;

– **знати:** теоретичний і практичний матеріал теми;

– **вміти:** самостійно утворювати назви рослинних олій;

– **практичні навички:** переклад назв ботанічної номенклатури.

Графологічна структура теми

Назви олій, що готуються з великоплідних рослин, містять назви плодів у Gen. Pl.	<u>oleum Olivārum</u> – оливкова олія (олія оливок) <u>oleum Persicōrum</u> – персикова олія (олія персиків) <u>oleum Amygdalārum</u> – мигдалева олія (олія мигдалів)
---	--

Назви олій із дрібноплідних рослин містять назви рослини у Gen. Sg.	<u>Oleum Eucalypti</u> – евкалиптова олія <u>Oleum Rosae</u> – олія шипшини
--	--

Орієнтована карта роботи студентів:

1. Заняття 5. Ботанічна номенклатура. Латинські назви рослин та їх частин // Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 34–35.

2. Відповісти на питання для самоконтролю.

3. Вивчити лексичний мінімум теми.

4. Виконати завдання для самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи:

Перелік питань для самоконтролю:

Які особливості назв олій, що готуються з кісточок?

Перелік слів, що підлягають вивченню:

Adōnis (īdis m, f) vernālis (e) – горіцвіт весняний; горіцвіт весенний

Aloë, es f – алое; алоэ

Althaea, ae f – алтея; алтей

Amygdāla, ae f – мигдаль (плід); миндаль (плод)

Crataegus, i f – глід; боярышник

Digitālis, is f – дигіталіс, наперстянка; дигиталис, наперстянка

Eucalyptus, i f – евкалипт; эвкалипт

Frangūla, ae f – крушина; крушина

Leonūrus, i m – кропива собача; пустырник

Olīva, ae f – оливка (плід); маслина (плод)

Persicum, I n – персик; персик

Quercus, us f – дуб; дуб

Rosa, ae f – троянда, шипшина; роза, шиповник

fortis, e	– сильний за дією, форте; сильный по действию, форте
mitis, e	– м'який за дією, міте; слабый по действию, мите
decoctum, i n	– відвар; отвар
infusum, i n	– настій; настой
sirupus, i m	– сироп; сироп
cortex, icis m	– кора; кора
flos, oris m	– квітка; цветок
folium, i n	– лист; лист
fructus, us m	– плід; плод
herba, ae f	– трава; трава
radix, icis f	– корінь; корень
rhizōma, ātis n	– кореневище; корневище
semen, inis n	– насіння; семя
species, ērum f	– збір; сбор
antiasthmaticus, a, um	– протиастматичний; противоастматический
pectorālis, e	– грудний; грудной
oleum jecōris Aselli	– риб'ячий жир (олія печінки тріски); рыбий жир
Oleum Ricīni	– рицинова олія (касторова олія); касторовое масло

Перелік завдань для самостійної роботи: Вправи 1–3. Заняття 5. Ботанічна номенклатура. Латинські назви рослин та їх частин // Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закладів / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 35–36.

Ситуаційні задачі для визначення кінцевого рівня знань: Вправи 1–3. Заняття 5. Ботанічна номенклатура. Латинські назви рослин та їх частин // Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закл. / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 35–36.

Рекомендації до оформлення роботи: оформити у вигляді конспекту, написаного українською мовою з використанням схем і таблиць.

Література

Основна

1. Латинська мова та медична термінологія. Ч. III. Фармацевтична термінологія : метод. матеріали для студ. I курсу мед. навч. закладів / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016. – 50 с.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2012. – 124 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Додаткова

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-е вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Краковецька Г. О. Латинська мова: Рецептурса. Клінічна термінологія / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – Київ : Здоров'я, 1999. – 360 с.

3. Чернявський М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

Латинська мова та медична термінологія

*Методичні вказівки
до самостійної роботи
студентів I курсу
(напрямок підготовки
"Фізична терапія. Ерготерапія")*